

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-1-5>

УДК 332.012.23:336.25

JEL R51, R58

І. З. Сторонянська

доктор економічних наук, професор, заступник директора ДУ

«Інститут регіональних досліджень

ім. М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

e-mail: istoron@i.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>

Л. Я. Беновська

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник ДУ

«Інститут регіональних досліджень

ім. М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

e-mail: lbenovska11@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6987-5727>

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ: ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД

Досліджено бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку з використанням програмно-цільового підходу, що дозволяє підвищити можливості концентрації ресурсів для вирішення пріоритетних завдань розвитку регіону. Проаналізовано регіональні цільові програми та проекти Державного фонду регіонального розвитку Запорізької області. Визначено основні їх особливості, недоліки та проблеми фінансування: домінування соціальної складової регіональних програм і проектів ДФРР над розвитковою; дублювання завдань і заходів різними програмами; невідповідність регіональних цільових програм стратегічним і операційним цілям регіональних стратегій розвитку; подрібненість регіональних цільових програм, що значно утруднює їх менеджмент. Окреслено напрями вдосконалення фінансування регіональних цільових програм, які відповідають особливостям нинішнього етапу соціально-економічного розвитку України: активізація позабюджетних джерел фінансування, контроль реалізації програмних заходів, усунення дублювання програмних заходів.

Ключові слова: регіональні цільові програми, програмно-цільовий підхід, економічне зростання, інструмент, бюджетне фінансування, регіон, стратегія розвитку.

Storonyanska I., Benovska L. BUDGET FINANCING OF A REGION'S SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT: PROGRAM-TARGETED APPROACH

The implementation of national regional policy depends on the extent to which its mechanisms and instruments ensure effective regional development. One of the important tools for solving the problems of social and economic development of the regions is the program approach to planning and management of the regions. However, the situation with funding and implementation of regional target programs in the regions is unsatisfactory. The purpose of the article is to investigate trends and find out the problems of budget financing of social and economic development using the program-targeted approach on the example of Zaporizhzhia region. The following methods were used for the study: historical, abstract and logical, systemic and comparative analysis. In the article, the issues of budget financing of social and economic development using a program-targeted approach are examined. The regional target programs and projects of the State Regional Development Fund for Zaporizhzhia region are analyzed. The following main features, weaknesses and problems of financing are identified: the dominance of the social component of the regional programs and projects of the State Regional Development Fund over the development-related one; duplication of tasks and activities by different programs; inconsistency of regional target programs with the strategic and operational goals of regional development strategies; fragmentation of regional target programs, which significantly complicates their management. The directions of improvement of the regional target programs' funding that correspond to the peculiarities of the current stage of social and economic development of Ukraine are outlined: activation of extrabudgetary financing, control of program measures implementation, elimination of duplication of program measures.

Keywords: regional target programs, program-targeted approach, economic growth, tool, budget financing, region, development strategy.

Постановка проблеми. Реалізація державної регіональної політики залежить від того, якою мірою її механізми та інструменти забезпечують ефективний регіональний розвиток. Одним з важливих інструментів розв'язання проблем соціально-економічного розвитку регіонів є програмно-цільовий підхід до планування та управління регіонів. Він дозволяє реалізовувати планові засади у ринковому середовищі, забезпечує державний вплив на розвиток соціально-економічних процесів у регіоні та згладжує «провали ринку». Головна особливість програмно-цільового підходу полягає у можливості значної концентрації ресурсів для програмного вирішення пріоритетних завдань розвитку

регіону [1]. Однак ситуація з регіональними цільовими програмами у регіонах є незадовільною через їх подрібненість, дублювання, недофінансування, переважання соціальної складової, невідповідність цих програм стратегічним і операційним цілям регіональних стратегій розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання щодо застосування програмно-цільового підходу до планування та управління соціально-економічним розвитком регіонів досліджувалися у працях В. Горячука [1], В. Пили, В. Абрамова [2], Л. Сімків[3], Д. Нехайчук [4], М. І. Долишнього, С. М. Злупка, С. Й. Вовканича [6], М. Козоріз [8] та ін. Але існує

необхідність проведення подальших теоретичних та емпіричних досліджень щодо можливостей та проблем використання цього інструменту в управлінні регіональним розвитком.

Метою статті є дослідження тенденцій та з'ясування проблем бюджетного фінансування соціально-економічного розвитку з використанням програмно-цільового підходу на прикладі Запорізької області.

Основні результати дослідження. Зважаючи на низьку інвестиційну привабливість України для іноземних та внутрішніх інвесторів, визначальним джерелом фінансування різних напрямів соціально-економічного розвитку Запорізької області (як і інших регіонів України) залишаються бюджетні ресурси, які спрямовуються через такі механізми, як місцеві цільові програми (фінансуються коштом місцевих бюджетів) та проекти Державного фонду регіонального розвитку (фінансуються коштом державного бюджету за умови обов'язкового співфінансування з місцевих бюджетів).

Сьогодні одним з ключових інструментів розвитку на регіональному рівні є регіональні (обласні) цільові програми розвитку (РЦП).

Щороку в Запорізькій області реалізовується понад 50 регіональних цільових програм із загальним обсягом фінансування (із загального та спеціального фондів обласного бюджету) 479,3 млн грн у 2016 р., 775,9 млн грн у 2017 р. та 1760,2 млн грн у 2018 р. Фактично обсяги фінансування програм зростають з року в рік, що корелює зі зростанням доходів обласного бюджету. У 2018 р. частка видатків обласного бюджету на цільові програми склала 16%.

Головними виконавцями регіональних програм розвитку Запорізької області у 2016-2018 рр. були 16 структурних підрозділів обласної державної адміністрації, сама обласна державна адміністрація (у 2016 та 2017 рр.) та обласна рада (у 2016 р.) (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансування місцевих (регіональних) програм з обласного бюджету в розрізі головних розпорядників коштів, 2016-2018 рр., тис. грн

Головні розпорядники коштів	2016 р.			2017 р.			2018 р.			Частка розпорядника у загальному обсязі, %		
	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Обласна рада	60,00		60,00							0,01		
Обласна державна адміністрація	100,00	100,00	0,00	14,25		14,25				0,02	0,00	
Управління з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю облдержадміністрації	815,54	815,54								0,17		
Департамент освіти і науки облдержадміністрації	29528,74	5768,74	23760,00	17712,67	6636,30	11076,36	34356,34	7784,30	26572,04	6,16	2,28	1,95
Управління молоді, фізичної культури та спорту облдержадміністрації	10383,27	10383,27		13755,56	13243,47	512,09	16515,13	15942,65	572,48	2,17	1,77	0,94
Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації	82030,64	81826,84	203,80	98429,93	97328,36	1101,57	88680,30	14400,33	74279,96	17,11	12,68	5,04
Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації	37949,34	37949,34	0,00	71109,14	66948,96	4160,18	73258,09	69925,64	3332,45	7,92	9,16	4,16
Служба у справах дітей облдержадміністрації	1529,85	1529,85	0,00	1738,83	1738,83	0,00	3197,84	3180,64	17,20	0,32	0,22	0,18
Департамент культури, туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	4864,33	3769,03	1095,30	4957,34	3819,55	1137,79	6627,31	4990,58	1636,74	1,01	0,64	0,38
Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	1461,97	1461,97		2351,55	2351,55		2154,12	2154,12		0,31	0,30	0,12
Департамент житлово-комунального господарства та будівництва облдержадміністрації	38559,23	31021,99	7537,24	72697,16	12476,66	60220,50	116386,36	33122,69	83263,68	8,04	9,37	6,61
Управління капітального будівництва облдержадміністрації	89050,67	2309,54	86741,13	57284,86	0,00	57284,86	606341,70	8901,79	597439,91	18,58	7,38	34,45
Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації				276,91	276,91						0,04	
Департамент промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації	41118,46	21228,33	19890,13	124211,72	42314,69	81897,04	519776,00	2240,39	517535,61	8,58	16,01	29,53
Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації	5970,00	2935,00	3035,00	7810,00	4810,00	3000,00	13611,27	3579,37	10031,90	1,25	1,01	0,77
Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації	3451,25	0,00	3451,25	5721,84	0,00	5721,84	3080,00	0,00	3080,00	0,72	0,74	0,17
Департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації	531,29	505,29	26,00	1731,99	1731,99		1881,89	1830,09	51,80	0,11	0,22	0,11
Департамент фінансів облдержадміністрації (в частині міжбюджетних трансфертів, резервного фонду)	131967,05	28455,92	103511,13	296180,43	39446,30	256734,13	274355,14	35430,48	238924,66	27,53	38,17	15,59
РАЗОМ	479311,61	230060,63	249250,98	775984,15	293123,55	482860,60	1760221,49	203483,06	1556738,42	100,0	100,0	100,0

Джерело: складено за даними Запорізької ОДА.

Домінування соціальної складової над розвитковою регіональних (обласних) цільових програм не сприяє їх ефективній інтеграції з планами заходів з реалізації стратегій розвитку регіону. Аналіз обласних цільових програм Запорізької області на 2016-2018 рр. засвідчив, що до суто «соціальних» можна віднести більшість програми (програма боротьби з різними типами захворювань; програми забезпечення житлом дітей-сиріт тощо). Частина обласних програм прямо чи опосередковано орієнтована на розвиток економічного потенціалу області: зокрема, комплексні програми розвитку малого і середнього підприємництва в Запорізькій області на 2015-2016 роки та 2017-2018 роки, регіональна програма з підвищення рівня енергоефективності Запорізької області на 2016-2020 роки, програми розвитку автомобільних доріг загального користування Запорізької області на відповідні роки, Програма розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах Запорізької області на 2014-2018 роки та інші.

Низка програм містить в собі і соціальну, і розвиткову складові, між якими доволі складно провести межу, оскільки часто соціальну складову можна трактувати як опосередковано розвиткову. Наприклад, збільшення кількості дитячих садків можна трактувати як суто соціальний проєкт. З іншого боку, наявність дитячих садків створює сприятливі умови для зайнятості батьків, мотивації молодих сімей залишатись на місцях, особливо в сільській місцевості, що вже трактується як економічна (розвиткова) складова [5; 7].

Таким чином, можна констатувати, що в обласних цільових програмах Запорізької області соціальна та розвиткова складові співрозмірні з деяким переважанням соціальної складової. Водночас європейський підхід виходить з тези, що регіональна політика – це передусім політика розвитку, яка пріоритезує заходи, спрямовані не на безпосереднє вирішення соціальних, екологічних чи інфраструктурних проблем, а на розкриття економічного потенціалу територій, збільшення продуктивності їхньої економіки, прибутковості місцевого бізнесу та рівня доходів населення. А це, відповідно, створює умови для загального підвищення соціальних стандартів та якості життя.

Слід наголосити, що суттєве зростання обсягів фінансування регіональних цільових програм у 2018 р. відбулось завдяки збільшенню обсягів бюджетного ресурсу Управління капітального будівництва облдержадміністрації та Департаменту промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації. Їх сумарна частка у 2018 р. склала 64%.

Проблемні аспекти:

- низький рівень виконання низки програм, серед них: Цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекцій / СНІДу в Запорізькій області на 2015-2018 роки, Програма розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму в Запорізькій області на 2016-2020 роки, Програма розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах Запо-

риської області на 2014-2018 роки (за винятком 2018 р.), Програма розвитку галузі вівчарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2015-2019 роки (не фінансується), Програма розвитку міжнародної діяльності та залучення іноземних інвестицій в економіку Запорізької області на 2016-2018 роки та ін.;

- незважаючи на деталізовані методичні рекомендації щодо розроблення, моніторингу та звітності регіональних цільових програм, вимоги щодо відповідності цих програм стратегічним і операційним цілям регіональних стратегій розвитку не існує, що не зобов'язує розробників і виконавців програм узгоджувати цілі, завдання й заходи програм із стратегічними та операційними цілями та завданнями регіональних стратегій;
- велика кількість головних розпорядників коштів і програм. Незважаючи на фрагментарний характер взаємодії виконавців і співвиконавців окремих заходів у межах однієї програми, в механізмах реалізації регіональних цільових програм не передбачається взаємодія заходів для досягнення комплексних завдань (вирішення проблем), які охоплюють різні сфери (галузі).

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) є джерелом державного співфінансування проєктів регіонального розвитку, що відповідають регіональним стратегіям розвитку. У роз'ясненнях Мінрегіону щодо підготовки проєктів до ДФРР визначено, що кошти ДФРР мають скеровуватись на «проєкти розвитку», які створюють можливості для розвитку громад, розвитку робочих місць, інвестицій в людський капітал тощо. Однак аналіз змісту проєктів, які фінансувались коштом фонду у 2016-2018 рр., не підтверджують цю тезу. У 2016 р. за кошт ДФРР у Запорізькій області було профінансовано 52,51 млн грн. На цю суму реалізовувалось 12 проєктів, дев'ять з яких спрямовувались на розбудову систем водопостачання (табл. 2).

У 2018 р. обсяги профінансованих ДФРР видатків склали 138,9 млн грн. За ці кошти продовжувалась реалізація 11 проєктів попереднього року, а також 10 проєктів у сфері фізичної культури та спорту, 2 проєкти соціальної сфери, 7 проєктів з енергозбереження. Більшість з них зорієнтована на вирішення поточних локальних проблем. Подібна картина спостерігалась і у 2018 р.: 70,6 млн грн ресурсу ДФРР спрямовувались на проєкти за такими ж групами, однак кількість проєктів суттєво знизилась через зростання їх вартості.

Проблемні питання: Мінрегіон України всіляко намагається мотивувати підготовку економічних (розвиткових) проєктів, однак значна кількість поданих і підтриманих регіональних проєктів ДФРР, які формально відносяться до плану заходів із реалізації стратегії, далі орієнтовані на вирішення поточних соціальних проблем. Відповідно, ДФРР на сьогодні ще не відбувся як інтегратор проєктів розвиткового характеру, зокрема для заходів регіональних цільових програм.

Таблиця 2

Фінансування проєктів коштом Державного фонду регіонального розвитку у 2016-2018 рр., тис. грн

Види проєктів	Коштом ДФРР (постанова КМУ від 18.03.2015 р. № 196)		Коштом місцевих бюджетів	
	Передбачено	Проведено касових видатків	Передбачено	Проведено касових видатків
2016 р.	98 472,62	52 519,20	12 344,14	7954,59
2017 р.	195305,25	138856,102	114501,389	70609,917
У т. ч.				
Перехідні проєкти, реалізація яких здійснювалась у 2017 р. коштом ДФРР	69 326,900	33 341,658	8 994,127	7140,697
Проєкти у сфері фізичної культури та спорту	20 704,602	18 738,995	2 824,151	1908,493
Проєкти соціальної сфери	8 532,374	7 275,747	2 556,835	2556,256
Проєкти з енергозбереження	15 937,513	11 253,517	3 704,807	1260,032
2018 р.	114501,389	70609,917	24712,428	20975,239
У т. ч.				
Перехідні проєкти, реалізація яких здійснювалась у 2018 р. коштом ДФРР	21054,729	11536,054	2924,177	2862,465
Проєкти у сфері фізичної культури та спорту	19098,214	15265,689	2122,025	1615,716
Проєкти соціальної сфери	41110,156	27209,749	6231,279	3936,942
Проєкти з енергозбереження	49511,944	41779,400	5808,621	5276,784

Джерело: складено авторами.

Порівняно новим інструментом фінансування регіонального розвитку є конкурс проєктів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися з державного бюджету завдяки отриманим від Європейського Союзу коштам (він почав працювати з 2018 р.). Для участі у відборі Запорізькою облдержадміністрацією до Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України на розгляд конкурсних комісій у 2018 р. було надано сім проєктів.

За результатами конкурсного відбору від Запорізької області пройшов проєкт «Створення КУ «Агенція розвитку Мелітополя».

У 2018 р. було підписано договір про делегування повноважень на виконання бюджетної програми КПКВК 2751270 «Підтримка регіональної політики України» між Запорізькою облдержадміністрацією та Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, за яким Запорізьку облдержадміністрацію визначено розпорядником бюджетних коштів II рівня.

У 2018 р. було створено КУ «Агенція розвитку Мелітополя», придбано меблі та комп'ютерну техніку для успішного функціонування комунальної установи. Протягом 2018 р. на виконання проєкту було направлено 172,9 тис. грн у першому кварталі 2019 р. функціонування Агенції забезпечувалось шляхом співфінансування з місцевого бюджету м. Мелітополь.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 р. № 470-р було затверджено розподіл у 2019 р. коштів за проєктами регіонального розвитку, які можуть реалізовуватись завдяки коштам, отриманим від ЄС. Відповідно до цього розпорядження, обсяг фінансування проєкту зі створення КУ «Агенція розвитку Мелітополя» складає 3035,665 грн. Сьогодні продовжується моніторинг і супровід функціонування Агенції, щоквартально надаються звіти до Мінрегіону.

Висновки. Проведений аналіз дозволив сформулювати найбільш вагомі проблеми бюджетного фінансування регіональних цільових програм і проєктів ДФРР.

1. Існує обмежена кількість розвиткових регіональних цільових програм і переважання соціальних. Частина обласних програм опосередковано орієнтована на розвиток, зокрема програми, що пов'язані з забезпечення енергозбереження, покращення водопостачання закладів соціальної інфраструктури, радше є не розвитковими програмами, а такими, що дозволяють у майбутньому економити бюджетні кошти.

2. Через відсутність взаємодії профільних структурних підрозділів регіональних органів влади, які охоплюють різні галузі, для досягнення комплексних завдань виникає проблема дублювання завдань і заходів державних цільових програм, що часто призводить до неефективного використання та розпорошення коштів.

3. Незважаючи на деталізовані методичні рекомендації щодо розроблення, моніторингу та звітності регіональних цільових програм, по суті, не існує вимог щодо відповідності цих програм стратегічним та операційним цілям регіональних стратегій розвитку, а це, своєю чергою, не зобов'язує розробників і виконавців програм узгоджувати цілі, завдання й заходи програм зі стратегічними та операційними цілями та завданнями регіональних стратегій.

4. Державний фонд регіонального розвитку є одним з основних джерел фінансування проєктів розвитку регіонів. Хоча Мінрегіон України всіяко намагається мотивувати підготовку економічних (розвиткових) проєктів, існує значна кількість поданих і підтриманих регіональних проєктів ДФРР, які формально відносяться до плану заходів із реалізації стратегії розвитку регіону і далі орієнтовані на вирішення поточних соціальних проблем. Відповідно, ДФРР на сьогодні ще не відбувся як інтегратор проєктів розвиткового характеру.

5. Існує проблема подрібненості регіональних цільових програм: значна кількість програм, що значно утруднює їх менеджмент, а частина з них не дофінансовувалась; фрагментарний публічний доступ до інформації про програми, а особливо щодо їх виконання.

Існуюча практика розроблення, організації виконання та контролю за фінансуванням регіональних цільових програм вимагає пошуку нових підходів, які б відповідали особливостям нинішнього етапу соціально-економічного розвитку України. Серед них можна назвати такі:

- у перспективі доцільно у загальному обсязі фінансування регіональних цільових програм збільшити частку інших джерел фінансування, а саме: позабюджетних фондів, грантів, коштів громадських організацій, фізичних та юридичних осіб, кредитів міжнародних фінансових організацій, банківських кредитів та інших не заборонених законодавством;
- важливо підвищити контроль за реалізацією програмних заходів державних і регіональних цільових програм, зокрема визначити та закріпити на законодавчому рівні персональну відповідальність чітко визначеного кола урядовців і посадових осіб за наслідки реалізації конкретних програм та їх окремих розділів та положень;
- акцент на здійсненні міжпрограмної координації та своєчасна взаємодія профільних структурних підрозділів регіональних органів влади забезпечить виключення дублювання програмних заходів та їх фінансування.

Список використаних джерел

1. Горячук В. Ф., Дуков Д. Ф. Програмно-цільовий підхід до формування цільових програм соціально-економічного розвитку регіону. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 6(16). С. 155-159.
2. Пила В., Абрамов В. Програмно-цільовий метод управління соціально-економічним розвитком регіонів. *Економіка України*. 1998. № 9. С. 32-39.
3. Сімків Л. Є. Державні та регіональні програми як дієвий інструмент стимулювання економічного зростання. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 4. С. 103-107. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/4_2017_ukr/23.pdf
4. Нехайчук Д. В. Щодо необхідності вдосконалення організаційно-методологічних засад моніторингу та оцінювання реалізації програм регіонального розвитку. *Держава і регіони*. 2013. № 4. С. 120-127.
5. Сторонянська І. З., Бенівська Л. Я. Ефективність використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів: проблемно-орієнтований аналіз. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 1. С. 84-90.
6. Долішній М. І., Злупко С. М., Вовканич С. Й. *Регіональна політика та механізми її реалізації*. К.: Наукова думка, 2003. 504 с.
7. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / наук. ред. І. Сторонянська. Львів, 2018. 144 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180705.pdf>
8. Смозженко Т. С., Козоріз М. А. *Управління інноваційними процесами в регіонах*: монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2006. 263 с.

References

1. Horyachuk, V. F., & Dukov, D. F. (2014). Prohramno-tsilovyy pidkhdid do formuvannya tsil'ovyykh prohram sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Program-based approach to the formation of targeted programs of socio-economic development of the region]. *Ekonomika: realiyi chasu – Economy: the realities of time*, 16, 155-159. [in Ukrainian].
2. Pyla, V., & Abramov, V. (1998). Prohramno-tsil'ovyy metod upravlinnya sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom rehioniv [Program-targeted method of managing the socio-economic development of regions]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 9, 32-39. [in Ukrainian].
3. Simkiv, L. (2017). Derzhavni ta rehional'ni prohramy yak diyevyy instrument stymulyuvannya ekonomichnoho zrostannya [National and regional programs as an effective tool for stimulating economic growth]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, 4, 103-107. Retrieved from http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/4_2017_ukr/23.pdf [in Ukrainian].
4. Nekhaychuk, D. V. (2013). Shchodo neobkhdnosti vdoskonalennya orhanizatsiyno-metodolohichnykh zasad monitorynhu ta otsynyuvannya realizatsiyi prohram rehional'noho rozvytku [On the need to improve the organizational and methodological foundations of monitoring and evaluating the implementation of regional development programs]. *Derzhava i rehiony – State and regions*, 4, 120-127. [in Ukrainian].
5. Storonyanska, I. Z., & Benovska, L. Ya. (2014). Efektyvnist' vykorystannya finansovykh resursiv mistsevykh byudzhetyv: problemno-orientovanyy analiz [Efficiency of use of financial resources of local budgets: problem-oriented analysis]. *Stratehichni priorytety – Strategic priorities* 1, 84-90. [in Ukrainian].
6. Dolishniy, M. I., Zlupko, S. M., & Vovkanych, S. I. (2003). Rehional'na polityka ta mekhanizmy yiyi realizatsiyi [Regional policy and mechanisms for its implementation]. Kyiv: Scientific thought. [in Ukrainian].
7. Detsentralizatsiya v Ukrayini ta yiyi vplyv na sotsial'no-ekonomichnyy rozvytok terytoriy: metodychni pidkhody ta rezul'taty otsynyuvannya [Decentralization in Ukraine and its impact on the socio-economic development of territories: methodological approaches and evaluation results]: Scientific Report (2018). Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/p20180705.pdf> [in Ukrainian].
8. Smovzhenko, T. S., & Kozoriz, M. A. (2006). Upravlinnya innovatsiynymy protsesamy v rehionakh [Management of innovation processes in the regions]. Lviv: LBI NBU. [in Ukrainian].

Надійшло 12.02.2020 р.